

Recensioner av Pål Steigans *En folkefiende*

Pål Steigan var länge (1975-1984) partiledare för det norska maoistpartiet *Arbeidernes kommunistparti*. Han är fortfarande politiskt aktiv bl a som politisk författare/skribent. På svenska finns en läsvärd bok av Pål Steigan, *En gång skall jorden bliva vår. Strategi för en ny värld* (publicerad 2011).

Nedan redovisas tre texter om Pål Steigans politiska självbiografi *En folkefiende* (Aschehoug förlag 2013). Författarna till dessa texter har alla tre sina rötter i den svenska maoistiska rörelsen på 1970-talet.

Se även de till svenska översatta bokutdragen i [En folkefiende om ”de socialistiska länderna”](#).

Rickard B. Turesson: Man ska inte kasta ut barnet med badvattnet

Ur *Nya Arbetartidningen* 24 november 2013 (Rickard B. Turesson är en *pseudonym*)

Pål Steigan har nyligen kommit ut med en självbiografi, *En folkefiende*, på Aschehougs förlag i Norge. Det är en viktig bok, viktig även för svenskar som inte skäms för att ha tillhört den maoistiska rörelsen i Sverige.

Pål Steigan (född 1949) tillhörde grundarna av AKP (m-l) 1973 och var dess ordförande 1975 – 1984. Han kommer från en radikal tjänstemannamiljö i Oslo, och båda föräldrarna var aktiva i motståndskampen mot de nazityska ockupanterna under andra världskriget. Han blev tidigt aktiv i SUF, SF:s ungdomsförbund, och var en av dem som organiserade utbrytningen 1969 och bildandet av SUF(m-l), AKP(m-l):s föregångare.

Nu handlar alltså självbiografien i första hand om Pål Steigans politiska verksamhet; den fokuserar inte på AKP(m-l):s politiska linje från 1973 och framåt. Däremot kan man utläsa en hel del indirekt om AKP(m-l):s styrka och svaghet under storhetstiden.

I intervjuer i samband med utgivningen av boken har Pål Steigan påpekat att han fortfarande är ett skällsord i många kretsar i Norge. Hur kan det komma sig? Det beror naturligtvis på det avtryck som AKP(m-) lyckades sätta på norskt samhällsliv och debatt efter partibildandet. AKP(m-l) var förmodligen det starkaste marxist-leninistiska partiet i Västeuropa på 1970-talet. Jag skulle vilja påstå att AKP(m-l):s medlemsnumerär var lika stor, om inte större, som den utomparlamentariska vänsterns i Sverige, d.v.s KFML/SKP, KFML(r)/KFML(r), KAF/Socialistiska partiet, Förbundet Kommunist och MLK tillsammans, med motsvarande inflytande. Dessutom saknade AKP(m-l) egentliga konkurrenter på vänstersidan i Norge.

AKP(m-l) var alltså ett utpräglat kaderparti, som drog en skarp skiljelinje gentemot reformismen och revisionismen, tillämpade masslinjen och en klassisk enhetsfronttaktik. Partiet kom att spela en stor roll i den fackliga kampens radikaliserings, i kampen mot norsk EG-anslutning och i solidaritetsarbetet med Indokinas folk. AKP(m-) lyckades starta en dagstidning, *Klassekampen*, och förlaget Oktober, som fortfarande är betydelsefulla.

Ett revolutionärt parti måste samtidigt vara ett kaderparti, d.v.s ett parti med aktiva medlemmar, som också deltar i utformningen av den egna politiken. Ett kaderparti förutsätter starkt motiverade medlemmar. Detta fungerar om partiets medlemmar hela tiden upplever att partiet och den progressiva rörelsen växer och går framåt. Det fungerar naturligtvis också om klasskampssituationen är en sådan att det inte finns någon annan utväg än att stödja ett revolutionärt parti och dess politik. Nu har varken Norge eller Sverige varit länder som befunnit sig i något som liknat en revolutionär situation sedan andra världskriget.

I en intervju i *Klassekampen* med anledning av bokutgivningen säger Pål Steigan:

”Vi öste månatliga direkthäften över den stackars organisationen, och skapade en byråkrati som förklarade initiativ och överbelastade folk. Vi slet ut folk, och red hästen alltför långt.”

Det kan säkert ligga mycket i denna förklaring; det kan förklara varför två andra relativt stora maoistiska organisationer i Västeuropa, PTB i Belgien och MLPD i Tyskland, men inte AKP(m-l), har överlevt. Jag tror dock att yttre faktorer har haft stora negativa konsekvenser för motivationens fortbestånd och starkt bidragit till den marxist-leninistiska rörelsens sönderfall, särskilt i de imperialistiska staterna, och så att säga verkat genom inre faktorer. 1975 besegrades USA i Indokina, vilket betydde att luften gick ur solidaritetsrörelsen; 1977 blev splittringen mellan KKP och AAP offentlig, varvid den internationella marxist-leninistiska rörelsen delades i två; i slutet av 1970-talet blev det uppenbart att KKP hade gjort en högergir i och med Deng Xiaopings maktövertagande, som skulle leda till återupprättandet av kapitalismen i Kina; redan i början av 1980-talet var det uppenbart att Sovjetunionen hade stora interna problem och krigsfaran beroende på rivaliteten mellan de båda supermakterna kunde avskrivras 1985; 1990 föll muren och Sovjetunionen förlorade successivt sina vasallstater i Östeuropa.

När det gäller kampen mot de båda supermakterna, som vägledde den maoistiska rörelsen på 1970-talet, innebar också faran för ett tredje världskrig en öppning. Det var helt uppenbart att det inte skulle uppstå en revolutionär situation i Västeuropa, i vilken de härskande klasserna vid en omfattande kris inte längre skulle kunna leda samhället och de förtryckta klasserna inte längre ville leva under rådande förhållanden och följaktligen sätta sig i rörelse. Skulle ett tredje världskrig inträffa, med ett tänkt angrepp från Sovjets sida mot Norge eller Sverige, skulle detta också ha resulterat i ett befrielsekrig, som per definition skulle ha kunnat omvandlas till en socialistisk revolution. Det betyder naturligtvis inte att marxist-leninisterna hoppades på ett tredje världskrig utan att man insåg att ett eventuellt krig skapade en objektiv möjlighet. Samma inställning hade faktiskt Friedrich Engels i slutet av 1800-talet, då han påpekade att ett eventuellt krig igen mellan Frankrike och Tyskland skulle kunna skapa en revolutionär situation i respektive länder. Han ändrade sig senare och menade att tyska och franska arbetare gemensamt borde förhindra ett kommande storkrig, en linje, som Lenin och likasinnade sedan förfäktade vid första världskrigets utbrott. I och med att faran för ett tredje världskrig avskrevs, försvann slutmålet än en gång vid horisonten.

Ett revolutionärt parti måste också ha en säkerhetspolitik. Säkerhetspolisens omfattande övervakning i Danmark, Norge och Sverige av vänstern efter andra världskriget är mycket väl dokumenterad. Man kan t.o.m hävda att ett revolutionärt parti som saknar en säkerhetspolitik inte förtjänar att tas på allvar. Det betyder ju att partiet i fråga överhuvudtaget inte tilltror borgerskapets repressiva statsapparat om förmågan och viljan att i ett krisläge söka oskadliggöra den revolutionära rörelsen, t.o.m rent fysiskt, trots massor av historiska exempel på motsatsen. AKP(m-l) bedrev ett mycket framgångsrikt säkerhetsarbete. Den norska säkerhetspolisen lyckades fram till 1985 aldrig kartlägga hela AKP(m-l)s partiledning och inte heller fastställa var och när AKP(m-l)s kongresser skulle äga rum. Samtidigt berättar Steigan om överdrifter i säkerhetspolitiken, som innebar att massarbetet hämmades och att medlemmar kunde utnyttja säkerhetspolitiken till att försvinna ut i passiviteten. Det är naturligtvis något skumt om ett s.k revolutionärt parti så till den milda grad går upp i säkerhetspolitiken att det inte bedriver något massarbete. Det vittnar det nederländska maoistpartiet MLPN om. I själva verket var MLPN en täckorganisation för den nederländska säkerhetspolisen. Organisationen hade runt tjugo medlemmar, samtliga hemliga utåt i Nederländerna, och bedrev inget massarbete. Dess ordförande ”Chris Petersen”, som egentligen hette Pieter Boevé, besökte regelbundet KKP och AAP och fick träffa ledande företrädare som Mao Tse-tung, Chou En-lai och Enver Hoxha. Syftet var naturligtvis att ta del av hur man tänkte på

ledande håll i den internationella marxist-leninistiska rörelsen och ta reda på vilka mot-sättningar som fanns. Det är märkligt att det inte ringde några varningsklockor hos KKP och AAP. Det fanns nämligen ett liknande parti i Kanada, som allmänt ansågs vara suspekt. Pieter Boevé besökte också AKP(m-l) på egen begäran, men Tron Ögrim, ansvarig för de inter-nationella kontakterna, som träffade honom, var med rätta mycket misstänksam mot Boevé. Den norska säkerhetspolisen (POT) tog sedan detta möte som intäkt för att legitimera över-vakning av ledande AKP(m-l), trots att de visste att Boevé var anställd av den nederländska säkerhetstjänsten. Denna delade självfallet med sig av sina kunskaper till allierade säkerhetstjänster.

Det finns ett nymornat intresse för marxismen idag och det kommer säkert att återuppstå en revolutionär rörelse, som knyter an till det bästa i den vetenskapliga socialism, som först utvecklades av Marx och Engels, via Lenin och Komintern, till Mao Tse-tung och den rörelse, som uppstod i samband med den stora polemiken mellan KKP och SUKP. Därvid måste man naturligtvis akta sig för att kasta ut barnet med badvattnet, eftersom en revolutionär rörelse aldrig startar från noll utan ingår i ett historiskt kontinuum. Pål Steigans bok är ett viktigt bidrag till denna utvärderingsprocess. Dessutom granskar Pål Steigan nyktert och prestigelöst egna misstag och förtjänster i boken.

I vår kommer det ut två biografier i Norge, som handlar om en annan av AKP(m-l):s ledande teoretiker, Tron Ögrim, som Pål Steigan betraktar som sin mentor. I Sverige känner jag till att det i varje fall planeras en bok om olika avfallingar från den revolutionära vänstern, d.v.s sådana som tagit steget över till borgerligheten.

Pål Steigans aktuella och alltid intressanta analyser kan följas på "[Steigan blogger](#)".

Rickard B. Turesson

Magnus Göransson: Recension av Pål Steigan, *En folkefiende*

Ur *Clarté* 2-2014

En folkefiende är ett Ibsendrama om hur doktor Stockmann kommer i konflikt med kommunen och borgerligheten därför att han talar högt om rötan, parasiter som angripit stadens inkomstkälla, kurbadet. Det är nu inte att vara folkets fiende, men den som säger de omstörtande sanningarna högt. *En folkefiende* är den förebild som den norske radikalen Pål Steigan tidigt valde åt sig själv, och den titel han satt på sin självbiografi.

Steigan föddes in i bygget av den socialdemokratiska välfärdsstaten i Norge och blev en del i den rörelse som såg sprickorna i muren. Som ordförande i norska AKP (m-l) mellan 1975 och 1984 var han en central gestalt i sjuttio- och åttio-talens försök att bygga en stark radikal och socialistisk rörelse och är ännu idag verksam med att skapa grundvalar för en ny socialistisk våg, med böcker som *En dag skall jorden bliva vår!* (Leopard förlag zon).

Bokens första del handlar om det politiska uppvaknandet och om det att bli en del av en politisk rörelse som söker sina egna vägar, utanför de ramar som dragits av det socialdemokratiska partiet, borgerligheten och det kalla krigets generaler. Bortemot tiotusen människor, i en befolkning hälften så stor som Sveriges, tog någon gång del av det politiska arbetet i AKP under partiets framväxt och storhetstid, från Vietnamarbete och EU-motstånd från mitten av sextio-talet till fackligt arbete och kvinnokamp vid åttiotalets början.

Steigans berättelse är som mest levande och intressant då han skildrar den intensiva jakten på idéer, förebilder och fakta under rörelsens framväxt och hur Steigan själv utvecklas när han tar steget från gymnasieskolan till facklig och politisk aktivist på fabriksgolvet. Det är en medryckande berättelse som om och om igen kommer tillbaka till hur ”organisation är den fattiges kapital”. Det mynnar ut i grundandet av partiet AKP (ml) och tidningen *Klassekampen*.

Steigan blir partiets förste ordförande. Den följande delen av boken lider av att alltför tätt följa ordförandens perspektiv från det centrala partikontoret. Även om vi får ta del av rörelsens framgångar och bakslag och konflikterna inom den utåt eniga ledningen, präglas boken alltför mycket av att fördela skulden för olika misslyckanden på olika personer.

I den avslutande delen skildrar Steigans sitt steg från politikens centrum till livet som privatperson. Tyvärr släpper han skildringen av sin fortsatta utveckling, från maoistisk marxist-leninist av sjuttitalssnitt till kommunist av en ny typ, ”Kommunist 5.0”, som han framträder som i sina senare politiska analyser. Den utvecklingen hade varit lika intressant att ta del av som den han skildrar i bokens första halva.

Magnus Göransson

Anders Carlsson: Om Steigan

[Det följande är ett utdrag ur den inledning som dåvarande partiordföranden i höll vid Kommunistiska Partiets 17:e kongress 2014¹]

Jag nämnde APK(ml) i Norge. Under storhetstiden leddes det partiet av Pål Steigan. Åtminstone några av er känner säkert till honom. Sedan många år Steigan någon slags fri publicist, översatt också till svenska.

Steigans senaste bok heter *En folkefiende*, men den handlar inte om Ibsens drama, om titeln missleder någon att tro det. Istället är det en självbiografisk redogörelse för APK(ml) uppgång och fall.

Steigan listar tre förtjänster och tio fel i dåvarande AKP(ml). Det som slår mig i dessa listor är att Steigans insikter är lite senkomna. Så gjorde vi upp med flertalet av de fel Steigan räknar upp redan under 1970-talet, som med det vi brukar kalla kineseriet.

Här skall jag bara ta upp ett tema med anknytning till Steigans bok, nämligen fronttaktiken.

Kommunister har alltid arbetat inom andra organisationer, som fackföreningar och antiimperialistiska organisationer, och måste göra det, allt annat vore att ställa sig vid sidan av en bredare arbetarkamp.

Som de flesta maoistiska partier drev dock AKP(ml) fronttaktiken in absurdum. Bokstavligen allt arbete drevs inom andra organisationer. Eller inom andra ”miljöer”, som uttrycket löd något årtionde senare. Partiet skulle verka, men inte synas.

I ett tidigt skede ”breddades” därför partitidningen *Klassekampen* för att bättre attrahera människor inom dessa andra ”miljöer”. Partiet abdikerade från den dagliga tidningsledningen och till sist också från det avgörande ägarinflytandet.

Det kommunistiska budskapet tonades ner för att inte stöta bort finvästern.

¹ Hela inledningen finns här: <http://www.kommunisterna.org/nyheter/2014/01/tiden-kallar-pa-socialism>

Ambitionen var säkert god, men metoden blev rent destruktiv. För följderna blev att AKP tappade kontrollen över *Klassekampen* och till sist fick AKP be i nåder för att partiet ens skulle nämnas i tidningen.

Sak samma med valfronten *Rød valgallians*, som från början var och var tänkt som AKP(ml) i kapprock, fast utan den i valsammanhanget så belastande kommunismen. Så gick det som det oftast går när man hukar. Valalliansen utvecklades till ett eget parti, med en rent parlamentarisk agenda.

Den taktiken slutade med att fronten åt upp partiet. För även om *Rød valallians* och AKP slog sig samman i det nya partiet *Rødt*, så är det frontens begränsade politik som gäller i detta nya parti.

Ni skall inte missförstå detta resonemang. Jag har stor respekt för *Rødt*, som är en stabil vänsterkraft i norsk politik, ett parti att ha nära och vänskapliga förbindelser med, vilket vi har.

Men jag anser samtidigt att avsaknaden av ett kommunistiskt parti utgör en strategisk förlust för norsk arbetarrörelse. Fronttaktiken slöt inte i seger, trots hyggliga valsiffror, utan i nederlag.

Jag säger inte detta för att hacka på *Rødt*, utan för att jämföra den norska erfarenheten med vår. För vi har i det stora hela gjort tvärtom; vi har från första stund prioriterat partiet och partibygget.

I partiets barndom fick vi mycket kritik för att vi var oss själva nock. Vi anklagades för att vara partiegoistiska, sekteristiska och rysligt stalinistiska, omöjliga för andra att umgås med. Den kritiken bekom oss inte. Vi var rent asociala i förhållande till de grupper vi avfärdade som småborgarvänster.

Utifrån dagens praktik, där samarbeten ingår som en frekvent del i vår verksamhet, skulle man kunna lockas att ge våra dåtida kritiker rätt.

Men det vore att dra en felaktig slutsats.

På 1970-talet gällde det att formera partiet som en specifik politisk kraft, som ett ego, om ni så vill. Visst var det en något självcentrerad frigörelseprocess, en process med pubertala drag, men det var den som gjorde oss till r-are.

Idag kräver förutsättningarna en annan, mer öppen taktik. I ett tufft högerklimat gäller det att samla den vänster som finns.

Det betyder inte att vi gjorde fel på 70-talet. Lika lite som det betyder att vi idag bör göra som på 70-talet. Var tid har sina förutsättningar och sin taktik.

Nu är taktik är en sak och strategi en annan. Taktiken måste hela tiden främja strategin och vår strategi har legat fast under alla år av vindlande äventyr: Partibyggets strategi.

Vi bygger partiet. För att vi vet, eller åtminstone tror oss veta, att ett starkt kommunistiskt parti är en förutsättning för arbetarklassens frigörelse.

Jag vill hävda att detta fokus – partibyggets strategi – är den enskilt viktigaste förklaringen till att Kommunistiska Partiet lyckats förnya sig självt som kommunistiskt parti. Det är en bedrift som vi skall vara nöjda med, oavsett att vi med Castro och Robespierre hävdar att det är missnöjet som är revolutionärt....